

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף עו

בתו מאנוסתו, מנין? מנין שחייב עליה עונש שריפה? לפי שהפסוק באנוסה מדבר רק על בת בנו ועל בת בתו, ולא על בתו עצמה.

תשובה: **האמר אבי - קל וחומר, על בת בתו ענוש, על בתו לא כל שכן!**

קושיא: **וכי עונשין מן הדין?** והרי כלל הוא בידינו שאין עונשים מן הדין, דהיינו, מלימוד של קל וחומר. וכמו שמצינו לגבי אחותו, שאסרה התורה והענישה במפורש אחיו מן האב ולא מן האם, ואסרה במפורש אחיו מן האם ולא מן האב, אך לא אסרה ולא הענישה במפורש אחיו שהוא אח בין מהאב ובין מהאם, ואי אפשר ללמוד את דינו בקל וחומר מהם, כי אין עונשים מן הדין.

תירוץ: **גלויי מילתא בעלמא הוא:** לגבי הלימוד לבתו, אין זה לימוד של קל וחומר, אלא רק גלויי מילתא בעלמא הוא. והיינו, כל מה שבת בנו או בת בתו אסורים, הוא מכח קרבת הבת, שהרי הן מתייחסות אל אבי אמן באמצעות אמן, שהיא הבת שלו, ולכן אין צורך בלימוד של קל וחומר לגבי הבת. אבל אחותו מן האב ומן האם, היא אינה אסורה מכח הקירבה של אחות מן האב או אחות מן האם, אלא איסורה הוא איסור עצמי, מחמת היותה אחותו מן האב ומן האם, ואין איסור זה מפורש בתורה, ולכן אי אפשר לענוש בו מקל וחומר.

תשובה נוספת: **רבא אמר וכו':** בתו מאנוסתו אתיא תחילה בגזירה שוה של "הנה - הנה", והיינו, לפי שנאמר בשארו "הנה" ונאמר גם בשאר אשתו "הנה". וכמו שבשאר אשתו, בתה היא כבת בתה. אף בשארו, בתו מאנוסתו היא כבת בתו. ומעתה נתרבתה בתו מאנוסתו לשריפה כבת בתו, כי אתיא בגזירה שוה של "זמה - זמה" לעונש שריפה.

תשובה נוספת: **תני אבוא דרבי אבין:** לפי שלא למדנו לבתו מאנוסתו שחייבים עליה שריפה במפורש מן התורה, לכן הוצרך הכתוב לומר "ובת איש כהן", ולא היה

יכול לומר "בת כהן" בלבד. והיינו, שכונת הכתוב בהוסיפו את המילה "איש" ללמד שאם בת איש מאנוסתו (והיינו בת איש שאינה בת אשתו) מזנה עם אביה, דינה בשריפה.

קושיא: אי מה בת כהן: אם כן כמו שבת כהן נשואה המזנה עם אדם אחר, רק היא בשרפה ואין בועלה בשרפה. כך גם בתו מאנוסתו המזנה עם אביה, רק היא תהיה בשרפה ואין בועלה (אביה) בשרפה?

אמר אביי: אמר קרא "את אביה היא מחללת" ללמד שמי שמחללת את אביה דינה בשריפה, ואין בועלה בשריפה. יצתה בתו מאנוסתו, המזנה עם אביה, שאביה מחלל אותה.

רבא אמר: לא יתכן לומר שאב הבא על בתו רק היא תשרף ולא אביה. כי בשלמא התם, לגבי בת כהן נשואה (או ארוסה) המזנה עם אדם אחר, הרי הוציא הכתוב את דינו של הבוועל מהדין של בת כהן, שאינו בשריפה כמותה, והעמידו על דינו של הבוועל אשה נשואה בת ישראל, שהוא בחנק. שהרי הבוועל בת כהן נשואה, גם הוא בועל אשה נשואה.

אבל כאן, לגבי אב שזינה עם בתו, שיסוד העונש הוא משום קורבה, הרי אם נוציא את האב מכלל עונש השריפה של הבת, ולא נענישנו משום קורבה כמו שמענישים את הבת, כמו איזה דין של בועל אחר נעמידנו? האם כדין הבוועל אשה פנוייה שאינה קרובה שלו, נעמידנו, ונפטרנו? אלא, בהכרח, אי אפשר לומר שהבוועל את בתו חלוק דינו מדין בתו כמו שהבוועל בת כהן נשואה חלוק דין הבוועל מדין בת כהן.

למדנו את המקור לעונש על בתו מאנוסתו. הגמרא מבררת את המקור לאיסור עצמו.

אזהרה לבתו מאנוסתו, מניין?

בשלמא לאביי ורבא: לאביי הלומד את דינה בקל וחומר, ורבא הלומד בגזירה שוה, אם כן מהיכא דנפקא להו עונש, מהתם נפקא להו גם אזהרה. אלא לאבא דרבי אבין' הלומד את העונש מהפסוק בבת כהן, מנין לו אזהרה לבתו מאנוסתו?

תשובה: אמר רבי אילעא: נאמר "אל תחלל את בתך להזנותה". שמשמעו אל תחלל את בתך לזנות עמה בעצמך.

מתקיף לה רבי יעקב אחוה דרב אחא בר יעקב: וכי הפסוק של "אל תחלל את בתך להזנותה" בא ללמד את הנ"ל? והרי הוא נצרך ללמד כדלהלן.

יכול בכהן המשיא את בתו ללוי וישראל הכתוב מדבר? והיינו, שמחללה מאכילת תרומה כל זמן שהיא תחתיו. תלמוד לומר "להזנותה" בחילול שבזנות הכתוב מדבר. והיינו במוסר את בתו לבעילת זנות שלא לשם אישות.

תירוץ: אם כן לימא קרא "אל תחל", מאי "אל תחלל"? שמע מינה תרתי: שהמילה "תחלל" משמעותה היא שני חילולים.

שאלה: ואבוי ורבא, האי "אל תחלל את בתך להזנותה" מאי עבדי ליה?

תשובה: אמר רבי מני - זה המשיא את בתו לזקן, כדתיא וכו': שאינו רצוי לה, והוא גורם שתזנה תחתיו.

רבי עקיבא אומר - זה המשהא בתו בוגרת: ולכן היא מזנה, מחמת שאין לה בעל.

*

אמר רב כהנא משום רבי עקיבא - אין לך עני בישראל אלא רשע ערום, והמשהא בתו בוגרת.

קושיא: אטו המשהא בתו בוגרת לאו רשע ערום הוא? וכי המשהא את בתו מלחתן אותה הוא לא רשע ערום? הרי הסיבה שהוא לא מחתן אותה כי הוא רוצה שהיא תעשה לו מלאכה, והוא לא רוצה לשלם כסף ולקנות שפחה שתעבוד בשבילו.

תירוץ: אמר אבוי הכי קאמר 'איזהו עני רשע ערום? זה המשהא בתו בוגרת': כך צריך לומר. מיהו האיש שבשביל העניות שלו הוא נוהג ברשעות? זהו מי שממתין מלחתן את בתו הבוגרת.

ואמר רב כהנא משום רבי עקיבא - הוי זהיר מן היועצך לפי דרכו: ממי שנותן לך עיצות שהם לטובתו ולהנאתו של המייעץ.

אמר רב יהודה אמר רב - המשיא את בתו לזקן, והמשיא אשה לבנו קטן, והמחזיר אבידה לכותי. עליו הכתוב אומר "למען ספות הרון את הצמא - לא יאבה ה' סלח לו": מי שמחבר יחד שבע (- הרוה) עם צמא (- צמאה) בשלושת הדברים הללו, ה' לא יסלח לו.

והיינו המחתן את בתו עם אדם זקן. שהיא צמאה לתשמיש והוא כבר שבע, וזה יגרום לה לזנות עם אחרים. וכן להיפך, המשיא את בנו הקטן לאשה גדולה, שהיא צמאה והוא שבע כי עדיין לא הגיע לגיל הראוי, וזה יגרום לה לחטוא.

וכן המחזיר אבידה לגוי. הוא משווה בין יהודי לגוי, שהיהודי צמא לבוראו והגוי כאילו 'שבע'. בכך הוא מראה שהוא לא עושה זאת בגלל מצות השבת אבידה, כי הוא מחזיר גם למי שהוא לא נצטווה להחזיר לו.

קושיא: מיתיבי האוהב את אשתו כגופו וכו': והמכבד אותה בתכשיטים יותר מאשר הוא מכבד את עצמו.

והמשיאן סמוך לפירקן: המחתן את ילדיו קרוב לגיל הבגרות, כשהם עדיין קטנים.

מכאן מוכח שאדברא טוב לחתן את בנו כשהוא קטן!

תירוץ: סמוך לפירקן שאני: מדובר קרוב לזמן הבגרות, ובגלל חצי שנה או שנה אין לחשוש שאשתו תחפש לזנות. אבל המחתן את בנו בגיל קטן יותר הוא גורם לאשתו לזנות.

תנו רבנן האוהב את שכיניו וכו': נאמר בישעיהו "הֲלוֹא פָּרַס לְרַעֲב לַחֲמֶה וְעֲנִיִּים מְרוּדִים תָּבִיא בֵּית, כִּי תִרְאֶה עָרֶם וְכִסִּיתוּ, וּמִכְשָׁרָךְ לֹא תִתְעַלֵּם ... אַז תִּקְרָא וְהָיָה יַעֲנֶה". בפסוק הזה נכללים כל המעשים הטובים הנ"ל. בתחילת הפסוק מדובר על מלוה לעני. ובהמשך 'ומבשרך לא תתעלם' מדובר על מתחתן עם אחיינית שלו, מקרב את קרוביו, ואוהב את שכניו.

*

תנו רבנן אותו ואתה וכו': נאמר "וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשְׁהּ וְאֶת אִמָּהּ זָמָה הוּא, בְּאִשׁ יִשְׁרָפוּ אָתוּ וְאֶתָּה", לדעת רבי ישמעאל ישרפו אותו ואת אחת מהן (= "אֶתָּה") ביונית הכוונה לאחת, כלומר אחת מהן). והכוונה לחמותו. שהרי אשתו הראשונה לא עשתה שום איסור, כי כשהוא נשא את אשתו הוא נשאה בהיתר, ורק אח"כ כשנשא את אמה שלה שהיא חמותו אז הוא וחמותו עשו איסור, ולכן רק להם מגיע עונש. ולדעת ר"ע אותו ואת שתיהן. ובוודאי שאין כוונת ר"ע שישרפו גם את אשתו הראשונה, שהרי היא לא עשתה שום איסור.

ונחלקו אביי ורבא מהי דעת ר"ע. לאביי - כוונתו ששורפים שתי נשים יחד איתו, וזה במקרה שנשא את חמותו ואמה שלה, ששתיהן אסורות עליו. לרבא - כוונתו שנשא

את חמותו ושורפים רק אותו ואותה, אבל הפסוק מתנה זאת "וְאֶתְהָן" כלומר כשיש כאן שתי נשים דהיינו רק כשנשא את חמותו בחיי אשתו אז שורפים אותו ואת חמותו. אבל אם נשא את חמותו לאחר מות אשתו לא שורפים אותם. כדלהלן.

אמר אביי: מחלוקתם של רבי ישמעאל ור"ע במשמעות 'דורשין'. רבי ישמעאל סבר "אֶתְהָן" משמעותו אחת מהן, ור"ע סבר "אֶתְהָן" משמעותו שתיים. אבל אין מחלוקת ביניהם על עצם הדין, אלא רק מהיכן לומדים אותו. והיינו לדעת רבי ישמעאל מכאן לומדים רק על חמותו בשריפה, אבל על אם חמותו לומדים מדרשה של 'זמה' (כדלעיל). לדעת רבי עקיבא גם את אם חמותו לומדים מכאן, כי הפסוק מתפרש באופן שהוא נשא גם את חמותו וגם את אם חמותו.

רבא אמר: מחלוקתם היא האם הנושא את חמותו לאחר מיתת אשתו חייב שריפה. (אבל את האיסור על אם חמותו לכו"ע לומדים מדרשה של זימה). לדעת רבי ישמעאל חייב שריפה. כי פירוש הפסוק הוא שאפילו אם רק אחת מהם קיימת היא תישרף, ובהכרח שהכוונה לחמותו ולא לאשתו. אבל לדעת רבי עקיבא הנושא את חמותו לאחר מיתת אשתו, הוא וחמותו פטורים משריפה, כי כתוב "וְאֶתְהָן" כלומר שיש כאן שתי נשים, והיינו שרק כשנשא את חמותו בחיי אשתו אז שורפים אותו ואת חמותו. (אמנם הם עברו על איסור של "ארור שוכב עם חותנתו").

משנה: ואלו הנהרגין: חייבים מיתת בית דין של 'הרג' (היא מיתת סייף).

וכבש עליו לתוך המים: אם חבירו היה בתוך המים והוא החזיק לו את הראש שלא יוכל להוציא אותו מהמים, והוא מת. וכן אם חבירו היה בתוך שריפה והוא לא נתן לו לצאת משם. אבל אם הוא דחף את חבירו למים וחבירו לא יצא מהמים ומת, או שדחף אותו לתוך האש והוא לא יצא ומת, הוא פטור. והיינו שבאופן רגיל חבירו היה יכול לצאת מהמים הללו ומהאש הזו, אלא שבמקרה הזה הוא משום מה לא הצליח לצאת, הוא פטור.

שיסה בו את הכלב שיסה בו את הנחש פטור: אם הוא רק גירה את הכלב או הנחש שיתקפו את חבירו, הוא פטור. אבל אם הוא אחז את הנחש והולך אותו כדי שיגעו השניים שלו בחבירו, נחלקו בזה רבי יהודה וחכמים.

גמרא: אמר שמואל מפני מה לא נאמרה יד בברזל: בפסוקים המדברים על רציחה, כשמדובר על אבן או עץ נאמרה לשון של 'יד', ואילו על ברזל לא נאמרה 'יד'. ("וְאִם בְּכָלִי בְרָזֶל הִכָּהוּ וַיָּמָת ... וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יָמָת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמָת ... או

בְּכָלִי עֵץ יָד אֲנֹכִי יָמוּת בּוֹ הִכְהוּ וַיָּמָתוּ). והטעם, משום שבאבן ועץ צריך שיעור (= גודל) של האבן או העץ שיש בהם כדי להמית. ולכן כתוב "יד" ללמד על גודל מסויים של אחיזה, ומזה אנו לומדים שצריך לבדוק את הגדול של האבן או העץ אם היה בהם באמת כדי להרוג את חברו או לא. אבל בברזל אפילו חתיכה כלשהי יכולה להרוג, כגון התוקע מחט ברזל בלב חברו.

והני מילי דברזיה מיברז: כל זה מדובר כשהוא דקר את חברו בברזל שאז אין לברזל שיעור. אבל אם היכה אותו בברזל יש לו שיעור, (כמו שבמכה את חברו בעץ או באבן יש להם שיעור).

למדנו במשנה - וכבש עליו לתוך המים:

רישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא קמ"ל: יש חידוש בחלק הראשון של הדין הזה דהיינו 'כבש עליו לתוך המים'. ויש חידוש בחלק האחרון של הדין הזה דהיינו 'דחפו לתוך המים'.

בחלק הראשון החידוש הוא שאפילו שהוא לא דחף את חברו למים אלא הוא נפל מעצמו למים, מכיון שהוא לא נתן לו להרים את הראש הוא חייב.

ובחלק האחרון החידוש הוא שאפילו שהוא דחף את חברו למים, מכיון שבאופן רגיל הוא היה יכול לצאת מהם, ומשום מה הוא לא יצא ומת הוא פטור. כי לא היה במעשה הזה 'שיעור' של הריגה.

שאלה: כבש מנלן? מניין לנו באמת שהכובש את חברו במים חייב?

לרבות את המצמצם: כלומר הכובש את חברו ולא נותן לו להוציא את הראש.

*